

**NB! TEGEMIST ON RAKENDUSKAVA ETTEPANEKUGA SEISUGA 03.03.2022.
TEGEVUSED JA NENDELE ERALDATUD SUMMAD VÕIVAD MUUTUDA EUROOPA
KOMISJONI MENETLUSES.**

VI LISA

Programmi vorm AMIFi, ISFi ja BMVI jaoks – määruse (EL) 2021/1060 (ühissätete määrus)
artikli 21 lõige 3

CCI number	
Nimetus inglise keeles	AMIF programme for Estonia
Nimetus liikmesriigi keeles	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava
Versioon	1.0
Esimene aasta	2021
Viimane aasta	2027
Rahastamiskõlblik alates	01.01.2021
Rahastamiskõlblik kuni	31.12.2029
Komisjoni otsuse number	
Komisjoni otsuse kuupäev	
Liikmesriigi muutmisotsuse number	
Liikmesriigi muutmisotsuse jõustumise kuupäev	
Mitteoluline ümberpaigutamine (ühissätete määruse artikli 24 lõige 5)	Ei

1. Programmi strateegia: peamised katsumused ja poliitilised lahendused

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkti a alapunktid iii, iv, v ja ix

Selles osas selgitatakse, kuidas programm aitab lahendada riigi tasandil kindlaks tehtud peamisi katsumusi, tuginedes kohalike, piirkondlike ja riiklike vajaduste hindamisele ja/või strateegiatele. Antakse ülevaade asjaomase liidu õigustiku rakendamise seisust ning liidu tegevuskavadega saavutatud edusammudest ning kirjeldatakse, kuidas fondi kaudu toetatakse nende arendamist programmitöö perioodil.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi *AMIF*) rakenduskava toetab koostöös teiste programmide ja vahenditega üldises riiklikus strateegias „Eesti 2035“ seatud eesmärgid. Strateegias antakse valdkondade poliitikakujundajatele olulisi suuniseid ja seatakse eesmärgid. „Eesti 2035“ eesmärkide täitmiseks töötatakse eri poliitikavaldkondades välja mitu arengukava, kaasates asjaomaseid sidusrühmi. AMIFi rakenduskava eesmärgid ja asjakohased meetmed põhinevad peamiselt „**Siseturvalisuse arengukaval 2021–2030**“ (edaspidi *STAK*). Integratsiooni erieesmärgil on kõige olulisem seos „**Sidusa Eesti arengukavaga 2021–2030**“ (edaspidi *sidusa Eesti arengukava*). AMIFi rakenduskava kavandamisel võeti arvesse ka „Eesti keele arengukava aastateks 2021–2035“ ja „Heaolu arengukava 2016–2023“.

STAKi kohaselt on Eesti rändepoliitika peamine eesmärk hõlbustada Eestisse sisenemist välismaalastele, kes pakuvad ühiskonnale suurt lisaväärtust ning kelle riigis viibimine on kooskõlas avalike huvide, Euroopa Liidu (edaspidi ka *EL*) õiguse ja põhivabadustega. Samuti on vaja ennetada ebaseaduslikku rännet ja korraldada riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist, et tagada avalik kord ja riigi julgeolek. Sidusa Eesti arengukavas pööratakse tähelepanu toetusele, mida vajavad Eestis nii lühikest kui ka pikka aega viibivad sisserändajad, ning toetatakse sihipäraste lõimumis-, sh kohanemismeetmete kaudu nende aktiivset osalemist ühiskonnas ja elukestvate õpet.

AMIFi rakenduskava 2021–2027 keskendub sarnastele tegevustele nagu aastatel 2014–2020. Katsumused jäävad suures osas samaks, samuti arvestatakse eelmise programmitöö perioodi eesmärkide saavutamise ja meetmete rakendamise häid tavasid. Lisaks võetakse rakenduskavas arvesse haldussuutlikkuse ja tõhususe meetmeid, samuti lihtsustusvõimalusi, et vähendada halduskoormust ja tagada tulemuslikkus. Kavandatud meetmed toetavad peamiselt ligipääsu rahvusvahelise kaitse menetlusele, kvaliteetsete vastuvõtutingimuste tagamist, kohanemise ja kultuurilise lõimumise tegevuste jätkamist ning nii vabatahtliku kui ka sunniviisilise tagasisaatmisega seotud tegevusi. AMIFi rakenduskava eesmärgid aitavad saavutada eri asutused. Abi pakutakse rahalise toetusena.

Varjupaiga valdkonnas viiakse kavandatud meetmed ellu koostöös riigiasutuste, majutuskeskuse, kodanikuühiskonna, rahvusvaheliste organisatsioonide ja kohalike omavalitsustega. Arvestades rände arengusuundi maailmas, on oluline, et Eesti oleks valmis menetlema üha rohkem rahvusvahelise kaitse taotlusi ja tagama rahvusvahelise kaitse saajatele vajalikud vastuvõtutingimused, eelkõige selleks, et katta haavatavate rühmade ning vastuvõtu erivajadustega ja spetsiaalseid menetlustagatise vajavate isikute vajadused. Oluline on luua eeltingimused rahvusvahelise kaitse saajate esmaseks kohanemiseks ja edasiseks lõimumiseks Eestis.

Eesti peab liikmesriikide solidaarsust väga oluliseks. Tähtis on säilitada valmisolek panustada solidaarsusesse, eeskätt pakkudes ELi koordineeritud meetmete kaudu või kahepoolset eksperte või tehnilisi seadmeid. Samuti on oluline jätkata osalemist Euroopa Liidu Varjupaigameti (edaspidi *EUAA*) tegevustes, sealhulgas kasutades ja arendades pakutavaid võimalusi ja vahendeid, et suurendada ametnike teadmisi ja professionaalsust. Lisaks toetab Eesti veel suuremat teadlikkust inimkaubanduse võimalikest ohvritest, eriti haavatavatest rühmadest, ja nende varajast tuvastamist, et juhtida inimesed vajaduse korral asjakohase abi ja teenusteni, kooskõlas inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegiaga aastateks 2021–2025.

Varjupaigapoliitika üldesmärgid on järgmised:

1. tagada ning arendada tõhusat ja kvaliteetset rahvusvahelise kaitse menetlust;
2. tagada ning arendada rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vastuvõtutingimusi ja tugiteenuseid.

Eesmärkide tulemus on tõhusam ja lihtsamini kättesaadav rahvusvahelise kaitse menetlus. Oluline on tagada, et varjupaigaotsuseid teeksid koolitatud spetsialistid, andmebaase arendataks püsivalt, rahvusvahelise kaitse taotlejatel ja saajatel oleks lihtne juurdepääs tugiteenustele ning tagatud oleksid piisavad majutustingimused.

Eestis vastutab rände- ja varjupaigapoliitika eest Siseministeerium, rakendades seda Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) kaudu. Sotsiaalministeerium vastutab Sotsiaalkindlustusameti kaudu rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu korraldamise ning teenuste kavandamise ja rakendamise eest.

Eesti on võtnud ELi varjupaigaõiguse oma riigisisestesse õigusaktidesse õigel ajal üle. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja praktika muudatused tagavad täieliku vastavuse ELi õigusega.

Integratsioonivaldkonnas seatakse eesmärgid sidusa Eesti arengukavas, milles käsitletakse kodanikuühiskonda, Eesti üleilmset identiteeti, kohanemist ja lõimumist. Arengukavas seatakse prioriteedid kooskõlas ELi integratsiooni ja kaasamise tegevuskavaga 2021–2027, mis võeti vastu 24. novembril 2020. ELi tegevuskava hõlmab meetmeid kõigis lõimumiseks üliolulistest poliitikavaldkondades. Lisaks ELi kodanikele ja kolmandate riikide kodanikele ELis sisaldab tegevuskava meetmeid ka pagulaste konkreetsete probleemide lahendamiseks.

Üks sidusa Eesti arengukava tegevussuundi on „Kohanemist ja lõimumist toetav Eesti“, milles käsitletakse tõhusat lõimumis-, sh kohanemispoliitikat. Eesmärgi kohaselt on sisseränne Eestisse viimastel aastatel suurenenud: üha rohkem välismaalasi saabub Eestisse peamiselt tööks, õppeks või perekondlikel põhjustel. Sisseränne kasvab tööjõupuuduse, tagasirände ja majandusarengu tõttu. Inimesed tulevad Eestisse teistest ELi liikmesriikidest, peamiselt Lätist, Soomest ja Saksamaalt, ning kolmandatest riikidest, peamiselt Ukrainast, Venemaalt, Indiast ja Valgevenest. 2020. aasta Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu (edaspidi *EIM 2020*) järgi kavatseb märkimisväärne osa uussisserändajaid (61%) siduda oma tuleviku Eestiga.

Kuigi rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate arv on Eestis viimastel aastatel stabiliseerunud, on rände arengusuundi ja rahvusvahelisi konflikte maailmas arvestades oluline, et Eesti oleks valmis võtma vastu üha rohkem rahvusvahelise kaitse taotlejaid ja saajaid.

Alates 2021. aasta maist vastutab lõimumis-, sh kohanemispoliitika eest Kultuuriministeerium. Enne 2021. aasta maid koordineeris kohanemispoliitikat Siseministeerium ja lõimumispoliitika eest vastutas Kultuuriministeerium. Kohanemine ja lõimumine on seotud ning nende koos hoidmine tagab poliitika kavandamisel ja rakendamisel suurema koostoime.

Kohanemine on protsess, mille käigus riiki (ümber)asunud uussisserändajad elavad sisse uude keskkonda ja vastuvõtvasse ühiskonda. Kohanedes omandatakse teadmised ja oskused, mis aitavad toimida uues keskkonnas järgmistes valdkondades: 1) igapäevaelu (elukoha leidmine, laste kooli või lasteaeda paigutamine, maksud, tervishoiu- ja sotsiaalteenused, keelekursustele registreerumine jne), 2) riik (ühiskonnakorraldus, õigusaktid, riigi toimimise põhimõtted, teiste riikide kodanike õigused ja kohustused, elamisloa ja elamisõigusega seotud küsimused jne) ning 3) kultuur (põhiline arusaam vastuvõtva ühiskonna põhiväärtustest ja kultuuritraditsioonidest, keele baasõpe jne). Kõigi välismaalaste eesmärk ei ole asuda Eestisse elama jäädavalt, omandada Eesti kodakondsus jne. Tööjõu liikuvuse suurenemise ja töö olemuse muutumise tõttu jäädakse siia elama pigem paariks aastaks ja liigutakse seejärel edasi, mistõttu ei vajata põhjalikke lõimumisteenuseid.

Lõimumine on pikaajaline kahe-suunaline protsess, mille eesmärk on saavutada ühiskonna sotsiaalne sidusus eri kultuurilise ja keelelise taustaga inimeste vahel. Lõimumine hõlmab ka rohkem kultuurilisi aspekte, paremat keeleoskust, Eesti identiteedi arendamist ja kandmist ning Eesti kodakondsuse saamist.

Lõimumis-, sh kohanemispoliitika eesmärk on luua Eestisse saabuvatele inimestele võimalus kohaneda kiiresti Eesti eluga ja saada Eesti ühiskonna aktiivseks liikmeks, samuti omandada teadmisi ja oskusi, sealhulgas õppida eesti keelt ning saada iseseisvalt igapäevaeluga uues vastuvõtvas ühiskonnas hakkama. Lisaeesmärk on aidata Eestis arendada sidusat ühiskonda, kus eri kultuurilise ja keelelise taustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskondlikus elus, sealhulgas tööhõives, elukestvas õppes ja kodanikuühiskonnas, jagavad demokraatlikke väärtusi ning aitavad kaasa rahvuslikule ja sotsiaalsele arengule.

Oluline on kohanemist toetada nii nende sisserändajate seas, kes kavatsevad jääda Eestisse lühikeseks ajaks (enamasti siia tööle tulevad inimesed), kui ka nende seas, kes kavatsevad jääda pikaks ajaks. Sotsiaalse ühtekuuluvuse tagamiseks ja suurendamiseks tuleb tegeleda erinevate sihtrühmadega. Selleks peab lõimumis-, sh kohanemispoliitikasse ja -tegevustesse kaasama rohkem osalejaid (nt kohalikud omavalitsused, ettevõtted, haridus- ja sotsiaalasutused ning valitsusvälised organisatsioonid).

AMIFI raames on seotud järgmised **seadusliku rände ja lõimumise eesmärgid**:

- kolmandate riikide kodanikud on võimestatud ja osalevad aktiivselt Eesti ühiskonnas, sealhulgas kodanikuühiskonnas;
- tugevdatud on teadmispõhist lähenemisviisi rände- ja lõimumis-, sh kohanemispoliitika arendamisele;
- kolmandate riikide kodanike osalus ühiskonnas on suurenenud;
- avalikkuse arusaam ja teadlikkus kolmandate riikide kodanikest on suurenenud.

Seetõttu on vaja pidevalt kavandada ja arendada vajalikke lõimumise, sh kohanemise tugiteenuseid, teavitamis- ja suunamismeetmeid, teadlikkuse suurendamist, koolitusi, koostööd, teadusuuringuid jne, et vastata kõigi kolmandate riikide kodanike, peamiselt uussisserändajate ja rahvusvahelise kaitse saajate vajadustele ja huvidele. Samuti on vaja arendada kolmandate riikide kodanike lõimumises osalevate organisatsioonide ja ekspertide suutlikkust ning teadmisi.

Eestis vastutab lõimumis-, sh kohanemispoliitika arendamise eest Kultuuriministerium ja kodanikuühiskonna poliitika eest Siseministerium. Lisaks vastutab rahvusvahelise kaitse saajate vastuvõtutingimuste ja lõimumisteenuste eest Sotsiaalministerium ning eesti keele poliitikat koordineerib Haridus- ja Teadusministerium.

Lahkumisettekirjutuse või väljasaatmiskorralduse saanud kolmandate riikide kodanike tõhusal tagasisaatmisel on STAKis endiselt väga suur tähtsus. Seetõttu keskendutakse eelarveperioodil peamiselt tagasisaatmise riikliku süsteemi edasiarendamisele.

Tagasisaatmismenetluse lihtsustamiseks on Eesti sõlminud kahepoolsed kokkulepped peaaegu kõigi riikidega, kellel on ELi tasandil tagasivõtulepingud. Eesti on alustanud läbirääkimisi tagasivõtulepingu sõlmimiseks Kasahstani, Kõrgõzstani, Türkmenistani, Usbekistani ja Vietnamiga.

Tagasipöördumisvaldkonna peamised eesmärgid on:

- tagada tõhus ja kiire tagasisaatmismenetlus;
- edendada vabatahtlikku tagasipöördumist;
- kaitsta tagasipöördujate põhiõigusi kogu tagasipöördumisprotsessi vältel.

Eesti võttis direktiivi 2008/115/EÜ (edaspidi *tagasisaatmisdirektiiv*) oma õigusaktidesse üle ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused jõustusid 24. detsembril 2010. Selleks, et saavutada täielik vastavus tagasisaatmisdirektiivi nõuetele, tehti 1. oktoobril 2014 väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadusesse muudatused.

Kavas on pakkuda tagasipöördujatele vajalikke teenuseid ja abi enne tagasipöördumist, tagasipöördumise ajal ning pärast saabumist, samuti tagada nende põhiõigused kogu tagasipöördumisprotsessi vältel. Eestis viiakse tagasisaatmismenetlus läbi Eestis ebaseaduslikult viibivate või viibinud välismaalaste andmekogus. Eesmärk on võimaldada viia tagasipöördumismenetlus, sh kohtumenetlus, läbi paberivabalt nii palju kui võimalik.

Eesti õigus lubab laste kinnipidamist, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus lapse parimate huvidega. Sotsiaalkindlustusamet osutab saatjata alaealisele tema Eestis viibimise ajal asendusteenust. Tagasipöördumismenetluse läbiviimisel arvestatakse haavatavate isikute erivajadustega. Seetõttu tuleb ka edaspidi osutada haavatavatele isikutele teenuseid, nagu majutus ja psühholoogiline või psühhiaatriline abi.

Tõhus tagasipöördumispoliitika põhineb heal koostööl Frontexi, ELi teiste liikmesriikide ja kolmandate riikidega. Siseministerium, Välisministerium ning PPA on sõlminud tegevuskava koostööks kolmandate riikidega riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel ja tagasivõtmisel.

Tegevuste kavandamisel ja rakendamisel järgitakse ELi põhiõiguste harta nõudeid ja tagatakse võrdsed võimalused kõigile inimestele, olenemata nende vanusest, soost, rahvusest, puudest jt tunnustest, ning tagatakse lapse parimate huvide järgimine.

Võimaluse korral püütakse saavutada koostoime ja kooskõla teiste programmide ja vahenditega. AMIF on selgelt mõeldud kolmandate riikide kodanikele, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele. Euroopa Sotsiaalfond+ (edaspidi *ESF+*) tegeleb samuti kolmandate riikide kodanike ja ka ELi kodanikega, kattumata AMIFiga. Näiteks jätkub rahvusvahelise kaitse saajate keeleõpe AMIFi raames. Lisaks on oluline, et *ESF+* keskendub kohalikele omavalitsustele mõeldud süsteemi arendamisele, sh kohalikele lõimumis-, sh kohanemisstrateegiatele. Samal ajal AMIF keskendub rohkem kultuurilisele kohanemisele ja eelkõige kogukonnale, sh sellele, kuidas suurendada vabadust kaasata, teha ühiselt laiaulatuslikke otsuseid ja määrata meetmeid sidusama ühiskonna saavutamiseks. Muude tegevuste hulgas keskendub AMIF ka saabumiseelsetele teenustele, nagu migratsiooninõustamine.

Samuti on olemas koostoime Sisejulgeolekufondiga meetmetes, mis on seotud sisserändajatest laste kaitse, inimkaubanduse vastase võitluse ja inimkaubanduse ohvrite kaitsega ning sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ning radikaliseerumise ennetamise ja tõkestamisega. Meetmed, millega arendatakse piirihalduse eesmärgil Eurodac-süsteemi, on seotud piirihalduse ja viisapoliitika rahastuga (edaspidi *BMVI*).

AMIF on peamine rahastamisvahend, millega toetatakse kolmandate riikide kodanike vastuvõtmist. Välismõõdme tegevusi rakendatakse edasi koostoimes naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi ning ühinemiseelse abi rahastamisvahendiga, mis on ja jäävad ka edaspidi liidu rände- ja julgeolekupoliitika välismõõdme toetamise põhivahenditeks. Programm Erasmus+ toetab meetmeid parandada haridussüsteemi ja kohandada see sisserändajate vajadustega. Pikaajalised suutlikkuse tõhustamise meetmed võivad AMIFist toetatavaid tegevusi vajalikul määral täiendada ja arendada, keskendudes peamiselt alusharidusele ja lõimumistegevustele, eelkõige vastuvõtuetaapis. Et ennetada ebavõrdsust ja diskrimineerimist rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste pärast ning selle vastu võidelda, aitab programm kaasa sotsiaalsele ühtekuuluvusele ELis, sealhulgas kolmandate riikide kodanike seas. Laste õiguste kaitsmise ja edendamise meetmed aitavad ühtlasi kaasa sisserändajatest laste kaitsele. Lisaks on Eesti valmis rahastama AMIFist või riigieelarvest meetmeid, mis tulenevad Schengeni hindamise soovistest.

AMIFi rakenduskavas 2021–2027 arvestatakse kõigi võimalike toetusesaajate asjakohaste vajadustega, mis on tehtud kindlaks riiklike strateegiate koostamise käigus. Lisaks on AMIFil ka temaatilise rahastu vahendid, mida on ELi-üleste katsumuste korral liikmesriigil võimalik Euroopa Komisjoni väljakuulutatud voorudest taotleda. Seetõttu soovib Eesti kasutada ühissätete määruse artikli 26 lõikes 1 toodud võimalust tõsta 5% AMIFi eraldisest BMVIsse. Eesti üks suurematest katsumustest ja seega ka valitsuse prioriteet on ehitada Eestis välja Euroopa Liidu välispiir. Aastateks 2022–2025 on seatud eesmärk paigaldada maismaapiirile tippasemel valvetechnika, ja kuna seiresüsteemid maksavad väga palju, kasutatakse selleks lisaallikana AMIFi ülekannet summas 1 112 731,85 eurot.

2. Erieesmärgid (korratatakse iga erieesmärgi puhul, välja arvatud tehniline abi)

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõiked 2 ja 4

2.1. Erieesmärgi nimetus

Tugevdada ja arendada kõiki Euroopa ühise varjupaigasüsteemi aspekte, sealhulgas selle välismõõdet

2.1.1. Erieesmärgi kirjeldus

Käesolevas osas kirjeldatakse iga erieesmärgi puhul esialgset olukorda, peamisi katsumusi ja pakutakse välja lahendused, mida fondist toetatakse. Siin kirjeldatakse, milliseid rakendusmeetmeid fondi toetusel käsitletakse; samuti esitatakse esialgne loetelu meetmetest, mis kuuluvad AMiFi, ISFi või BMVI määruse artiklite 3 ja 5 kohaldamisalasse. Täpsemalt: tegevustoetuse puhul esitatakse selgitus kooskõlas AMiFi määruse artikliga 21, ISFi määruse artikliga 16 või BMVI määruse artiklitega 16 ja 17. See sisaldab soovituslikku loetelu toetusesaajatest koos nende seadusjärgsete kohustustega ja põhiülesandeid, mida tuleb toetada. Rahastamisvahendite kavandatud kasutamine, kui kohaldatav.

AMiFi rakenduskava aitab saavutada erieesmärki, keskendudes järgmistele AMiFi määruse II lisas esitatud rakendusmeetmetele.

- a) Tagada liidu *acquis*' ja Euroopa ühise varjupaigasüsteemiga seotud prioriteetide ühetaoline kohaldamine.**
- b) Vajaduse korral toetada liikmesriikide varjupaigasüsteemide suutlikkust taristute ja teenuste osas, sealhulgas kohalikul ja piirkondlikul tasandil.**

STAKi rändepoliitikaga seotud alaeesmärgi all on seatud kaks rahvusvahelise kaitse poliitika eesmärki, mis on kooskõlas erieesmärgi rakendusmeetmetega:

- tagada rahvusvahelise kaitse taotluste tõhus ja kvaliteetne menetlemine;
- tagada rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele vastuvõtutingimused ja tugiteenused, tuginedes kultuurilisele, soolisele, usulisele, keelelisele ja muule taustale.

Eesti on saanud võrreldes teiste ELi liikmesriikidega kõige vähem rahvusvahelise kaitse taotlusi. Samas on Eestis alates 2010. aastast rahvusvahelise kaitse taotluste arv veidi, kuid siiski stabiilselt suurenenud. 2001. aastal sai Eesti 12, 2010. aastal 30, 2015. aastal juba 226 ja 2019. aastal 101 taotlust. 2020. aastal vähenes taotlejate arv COVID-19 mõju tõttu 46 inimeseni. Seega on rahvusvahelise kaitse saajate arv kuni 2020. aastani veidi kasvanud ja nende päritoluriigid on erinevad. 2010. aastal andis Eesti rahvusvahelise kaitse 17-le, 2015. aastal 78-le, 2016. aastal 154-le, 2019. aastal 50-le ja 2020. aastal 26-le rahvusvahelise kaitse taotlejale. 2019. aastal kiideti heaks 48% ja 2020. aastal 53% taotlustest.

Rahvusvahelise kaitse taotluse võib esitada piiril (piiripunktis või migratsioonijärelevalve ametnikule) või PPA teeninduspunktis. Olemasolev taristu on kvaliteetne, kuna PPA iga teeninduspunkti suhtes kohaldatakse ühist teenusestandardit. Teeninduspunktid on ka esmased kohad, kus võetakse vastu (registreeritakse ja esitatakse) rahvusvahelise kaitse taotlusi. Pärast seda viivad varjupaigaküsimustele spetsialiseerunud töötajad läbi sisulise menetluse, sh vestluse. Rahvusvahelise kaitse taotluste keskmine menetlusaeg oli 2018. aastal 60 päeva ning 2019. ja 2020.

aastal 70 päeva. Hoolimata rahvusvahelise kaitse taotlejate vähesusest on Eesti alati püüdnud pakkuda kvaliteetseid vastuvõtuteenuseid ja olla valmis ootamatuks massiliseks sisserändeks. Seetõttu tuleb taristu ja teenuste kvaliteeti säilitada ning edasi arendada.

ELi ümberpaigutamise- ja ümberasustamistegevuses osalemiseks lõi Eesti 2015. aastal asutustevahelise koordinatsioonikogu ja võttis vastu riikliku tegevuskava. Lisaks kutsuti kokku rahvusvahelise kaitse valdkonna sotsiaalpartnerite ümarlaud, kus arutati ümberpaigutamise ja -asustamise arengusuundi. Mõlemad koostöövormid on vajaduse järgi endiselt töös. Samuti korraldati 2015. ja 2016. aastal kogu Eestis ulatuslik teadlikkuse suurendamise kampaania ja kohalike omavalitsuste tasandil arutelud, kus selgitati ümberasustamise ja -paigutamise seotud teemasid. Aastatel 2015–2019 asustas ja paigutas Eesti ümber 213 rahvusvahelise kaitse saajat.

Rahvusvahelise kaitse taotlejad majutatakse Vao ja Vägeva majutuskeskusesse. Keskused on hästi varustatud ja sealsed elutingimused on head. Haavatavatele isikutele pakutakse hinnatud vajaduste järgi vastuvõtul eritingimusi. AMIFI raames säilitatakse ja arendatakse edasi vajalikke vastuvõtu- ja majutustingimusi.

Eestis on ainult üks kinnipidamiskeskus. Kinnipidamise otsuse teeb halduskohus. Rahvusvahelise kaitse taotleja võib kinni pidada, kui jälgimismeetmeid on võimatu tõhusalt kohaldada ja esineb vähemalt üks riigisisese õiguses sätestatud kinnipidamise alustest. Taotleja peetakse kinni kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja iga juhtumi puhul arvestatakse konkreetse rahvusvahelise kaitse taotlejaga seotud asjaoludega. Kinnipidamise alternatiivina võib rahvusvahelise kaitse menetluse eesmärgipäraseks ja tõhusaks läbiviimiseks kohaldada järelevalvemeetmeid. Seda praktikat jätkatakse ka edaspidi.

AMIFI raames jätkatakse ja arendatakse rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele mõeldud teenuseid, mida osutavad nii riik kui ka valitsusvälised ja rahvusvahelised organisatsioonid (sh tervishoid ja psühholoogiline abi, materiaalne abi, tõlketeenus, keeleõpe ning vaba aja tegevused).

AMIFI rakendamisel täidetakse Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reformiga ette nähtud eesmäärke.

Eesmärk 1: tagada rahvusvahelise kaitse taotluste tõhus ja kvaliteetne menetlemine

Kuigi rahvusvahelise kaitse taotlejate arv on suhteliselt väike, parandab Eesti pidevalt menetlustingimusi ja keskendub sellele, et rahvusvahelise kaitse menetlusele oleks tõhus juurdepääs.

Meetmete esialgne loetelu:

- olemasolevate andmebaaside ajakohastamine ja uute IT-lahenduste väljatöötamine;
- koolitusprogrammide väljatöötamine ja pakkumine;
- tööprotsesside analüüsimine ja arendamine;
- õigusaktide ja praktika väljatöötamine;
- kvaliteetse kirjaliku ja suulise tõlke teenuse säilitamine ja arendamine;
- päritoluriigi infoga seotud tegevused;
- uuringud, analüüsid jne;
- teadlikkuse suurendamine ja teabe jagamine;
- valmisoleku säilitamine võimalikeks ümberpaigutamise- ja ümberasustamistegevusteks.

Eesmärk 2: tagada vastuvõtutingimused ja tugiteenused rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele, tuginedes nende kultuurilisele, soolisele, usulisele, keelelisele ja muule taustale

Eesti jaoks on endiselt oluline tagada kvaliteetsed vastuvõtutingimused, mis on kooskõlas direktiiviga 2013/33/EL.

Meetmete esialgne loetelu:

- vastuvõtu- ja majutussuutlikkuse parandamine;
- rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele tugiteenuste osutamine (nt psühholoogiline nõustamine, kohanemistegevused ja vaba aja tegevused);
- võrgustikud, suutlikkuse parandamine ning ametnike, ekspertide jt koolitused;
- kirjaliku ja suulise tõlke teenus;
- uuringud, analüüsid jne;
- teadlikkuse suurendamine ja teabe jagamine.

Võimalike meetmete loetelu ei ole lõplik.

c) Suurendada kolmandate riikidega koostööd ja partnerlusi rände haldamise eesmärgil, sealhulgas suurendades nende suutlikkust parandada rahvusvahelist kaitset vajavate isikute kaitset ülemaailmse koostöö jõupingutuste kontekstis.

Kui meedet rakendatakse ELi tasandil, on Eesti valmis koostööd toetama. Praegu ei ole konkreetseid meetmeid ette nähtud.

d) Anda tehnilist ja operatiivabi ühele või mitmele liikmesriigile, sealhulgas koostöös Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametiga.

Eesti rakendab tehnilist ja operatiivabi. Praegu tegeleb PPA varjupaigaküsimustega viis ametnikku ja umbes 200 koolitatud reservametnikku, kes esindavad EUAA 20 ametikohast 13 profiili. Sealhulgas katavad mõned eksperdid mitut profiili. Kõik reservametnikud on koolitatud, et registreerida taotlusi ja viia läbi esialgseid menetlusi, ning osa ametnikest on koolitatud viima läbi sisulisi menetlusi ja tegema otsuseid. PPA lähetab igal aastal pooleteiseks kuuks ehk kuueks nädalaks EUAA varjupaigatugirühmadesse 3–4 ametnikku. PPA on pakkunud igal aastal ligikaudu 60 ühikut tehnilist tugivarustust (nt droon, kaamera, laev meeskonnaga). Eesti on võtnud kohustuse jätkata toetuse andmist vähemalt samas mahus.

Tegevustoetus. Eesti kavatses kasutada tegevustoetust, et aidata AMIFI rakenduskava eesmärke paremini saavutada. Tegevustoetus võimaldab säilitada suutlikkust, mis on liidu kui terviku jaoks oluline. Tegevustoetusest kaetakse osa varjupaiga valdkonna IT-süsteemide ja -seadmete ülalpidamiskuludest. Rahvusvahelise kaitse taotlejate andmete töötlemise süsteemi arendamine tagab kvaliteetse ja kiire menetluse ning andmete vahetamise teiste asjakohaste IT-süsteemidega rahvusvahelise kaitse taotluste menetlemisel ja otsuste tegemisel. PPA on peamine asutus, kes vastutab varjupaigapoliitika ja -menetluste rakendamise eest Eestis. Sõltuvalt riiklikust korraldusest võib IT-süsteemide hooldusega seotud rahalisi vahendeid suunata ka Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele, kes vastutab kõigi varjupaiga valdkonna IT-süsteemide arendamise ja hooldamise eest.

Finantsinstrumendid. Ei kohaldata.

NB! TEGEMIST ON RAKENDUSKAVA ETTEPANEKUGA SEISUGA 03.03.2022. TEGEVUSED JA NENDELE ERALDATUD SUMMAD VÕIVAD MUUTUDA EUROOPA KOMISJONI MENETLUSES.

2.1.2. Näitajad

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 4 punkt e

Tabel 1. Väljundnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtuühik	Vahe-eesmärk (2024)	Sihtväärtus (2029)
SO1	O.1.1	Toetatud osalejate arv, millest omakorda	Absoluutarv	455	2065
SO1	O.1.1.1	õigusabi saanud osalejate arv	Absoluutarv	80	280
SO1	O.1.1.2.	nende osalejate arv, kes saavad muud liiki toetust, sealhulgas teavet ja abi kogu varjupaigamenetluse jooksul	Absoluutarv	375	1785
SO1	O.1.2.	Koolitustegevuses osalejate arv	Absoluutarv	278	898
SO1	O.1.3	Vastuvõtutaristus vastavalt liidu acquis'le loodud uute kohtade arv	Absoluutarv	20	120
SO1	O.1.4	Vastuvõtutaristus vastavalt liidu acquis'le renoveeritud/remonditud kohtade arv	Absoluutarv	23	130

Tabel 2. Tulemusnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtühik	Lähetase	Lähetaseme mõõtühik	Võrdlusaasta (d)	Sihtväärtus (2029)	Sihtväärtuse mõõtühik	Andmete allikas
SO1	R.1.5	Nende osalejate arv, kes peavad koolitust oma töö jaoks kasulikuks	Absoluutarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	729	Absoluutarv	Projektiaruanded
SO1	R.1.6	Nende osalejate arv, kes teatavad kolm kuud pärast koolitust, et nad kasutavad koolituse käigus omandatud oskusi ja pädevust	Absoluutarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	375	Absoluutarv	Projektiaruanded

2.1.3. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMiFi määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVI määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 3. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
SO1	Vastuvõtutingimused	001	2 369 591,25
SO1	Varjupaigamenetus	002	4 423 509,00
SO1	Liidu acquis' rakendamine	003	150 750,00
SO1	Tegevustoetus	007	232 091,37

**NB! TEGEMIST ON RAKENDUSKAVA ETTEPANEKUGA SEISUGA 03.03.2022.
TEGEVUSED JA NENDELE ERALDATUD SUMMAD VÕIVAD MUUTUDA EUROOPA
KOMISJONI MENETLUSES.**

2.2. Erieesmärgi nimetus

Tugevdada ja arendada seaduslikku rännet liikmesriikidesse vastavalt nende majanduslikele ja sotsiaalsetele vajadustele ning edendada kolmandate riikide kodanike tõhusat integratsiooni ja sotsiaalset kaasamist ning aidata sellele kaasa

2.2.1. Erieesmärgi kirjeldus

Käesolevas osas kirjeldatakse iga erieesmärgi puhul esialgset olukorda, peamisi katsumusi ja pakutakse välja lahendused, mida fondist toetatakse. Siin kirjeldatakse, milliseid rakendusmeetmeid fondi toetusel käsitletakse; samuti esitatakse esialgne loetelu meetmetest, mis kuuluvad AMiFi, ISFi või BMVI määruse artiklite 3 ja 5 kohaldamisalasse. Täpsemalt: tegevustoetuse puhul esitatakse selgitus kooskõlas AMiFi määruse artikliga 21, ISFi määruse artikliga 16 või BMVI määruse artiklitega 16 ja 17. See sisaldab soovituslikku loetelu toetusesaajatest koos nende seadusjärgsete kohustustega ja põhiülesandeid, mida tuleb toetada. Rahastamisvahendite kavandatud kasutamine, kui kohaldatav.

AMiFi rakenduskava aitab saavutada erieesmärki, keskendudes järgmistele AMiFi määruse II lisas esitatud rakendusmeetmetele.

a) Toetada selliste poliitikameetmete väljatöötamist ja rakendamist, mis edendavad seaduslikku rännet ja seaduslikku rännet käsitleva liidu *acquis* rakendamist, sealhulgas perekondade taasühinemist ja tööõigusstandardite täitmise tagamist.

b) Toetada meetmeid liitu seadusliku sisenemise ja seal seadusliku elamise hõlbustamiseks.

d) Edendada integratsioonimeetmeid kolmandate riikide kodanike sotsiaalseks ja majanduslikuks kaasamiseks ning kaitsemeetmeid haavatavate isikute jaoks integratsioonimeetmete kontekstis, hõlbustada perekonna taasühinemist ning valmistada ette kolmandate riikide kodanike aktiivset osalemist vastuvõtvas ühiskonnas ja nende aktsepteerimist vastuvõtva ühiskonna poolt, kaasates riiklikke, eelkõige piirkondlikke või kohalikke, ametiasutusi ja kodanikuühiskonna organisatsioone, sealhulgas pagulaste ja rändajate juhitud organisatsioone, ning sotsiaalpartnereid.

Eelarveperioodil 2021–2027 kavatseb Eesti jätkata keeleliste ja kultuuriliste lõimumis-, sh kohanemismeetmetega ning võtta uusi lahkumiseelseid ja saabumisejärgseid meetmeid (nt vaimse tervise teemad), et tagada esmane kohanemine ja valmistada kolmandate riikide kodanikke ette sisenemiseks tööturule. Tegevust rahastatakse AMiFist peamiselt kooskõlas STAKiga ja sidusa Eesti arengukavaga.

Tuginedes EIM 2020, Eesti inimarengu aruande 2016/2017, Statistikaameti jm uuringute andmetele on oluline keskenduda järgmistele katsumustele.

Ränne Eestisse on eelmise programmitöö perioodi jooksul pidevalt suurenenud, eelkõige tööjõupuuduse, tagasirände ja majandusarengu tõttu. Seega on tarvis võtta tõhusaid ja tulemuslikke lõimumis-, sh kohanemismeetmeid. Lõimumis-, sh kohanemispoliitikas on vaja töötada välja uuenduslikud lähenemisviisid, kuna praegused meetmed ei vasta täielikult katsumustele, mille sisserändajate liikuvus ja mitmekesisus on tekitanud. Seetõttu on vaja pöörata rohkem tähelepanu lõimumis-, sh kohanemisteenuste tõhustamisele ning kliendikesksele ja eesmärgipärasele

osutamisele, teadlikkuse suurendamisele ning teenuste ja tegevuste vahelise ülemineku hõlbustamisele ja dubleerimise vältimisele.

Suur osa lõimumisest, sh kohanemisest, toimub kohalikul tasandil ja edu saavutamiseks on vaja toetada kohalikke omavalitsusi, kus elab keskmisest rohkem teistest rahvusest elanikke, ning avaliku ja erasektori ning kodanikuühiskonna institutsioone, kes puutuvad kokku kolmandate riikide kodanikega ja osutavad (avalikke) teenuseid. Eesmärk on suurendada lõimumis-, sh kohanemisvaldkonnas tegutsevate partnerite suutlikkust osutada sisserändajatele tõhusalt lõimumis-, sh kohanemisteenuseid. Seetõttu on oluline toetada vastuvõtivate kogukondade suutlikkust ja valmisolekut laiemas kontekstis. Lõimumine toimub igal pool, kus sisserändajad elavad, töötavad ja käivad koolis või spordiklubis. Kohalik tasand on keskne uute tulijate vastuvõtmisel ja juhendamisel, kui nad uude riiki esimest korda saabuvad. Lisaks on tõhusa ja tervikliku lõimumispoliitika saavutamisel tähtis roll kodanikuühiskonna organisatsioonidel, haridusasutustel, tööandjatel ja sotsiaal-majanduslikel partneritel, kirikutel ja teistel usulistel ühendustel, noorte- ja üliõpilasorganisatsioonidel, diasporaorganisatsioonidel ning sisserändajatel endal. Kestlikuks ja edukaks lõimumiseks on väga oluline, et nii sisserändajad kui ka vastuvõtavad kogukonnad saaksid aktiivselt lõimumis-, sh kohanemisprotsessis osaleda.

EIM 2020 andmetel suhtleb ligikaudu 32% uussisserändajatest eestlastega iga päev. Siiski puudub umbes 60%-l uussisserändajatest eestlastega aktiivne suhtlus. Lisaks on 2019. aasta uuringu „Uussisserändajate kohanemine Eestis“ andmetel suuremas sotsiaalses isolatsioonis välistöötajaga pererändes kaasa tulnud abikaasad, kellest uuringu andmetel on 65% naised, kuna neil puudub tööandja tugi ja võrgustik. EIM 2020 näitab, et teistest rahvustest inimeste jaoks, kes elavad Eestis pikka aega, on ühiskonda lõimumiseks oluline vallata ühist suhtluskeelt ja leida kontakte teiste Eesti elanikega. Head kontaktid eri rahvustest inimeste vahel parandavad vastastikust mõistmist, vähendavad hirme ja eelarvamusi ning loovad eeldused kultuurilise mitmekesisuse väärtustamiseks ühiskonnas. Oluline on kavandada ja hõlbustada ühiseid kontaktpunkte ja sotsiaalvõrgustikke, mis loovad elanike rühmade vahel sotsiaalset kapitali. Probleemi aitab lahendada ka kohalike omavalitsuste võimestamine ja partnerlussuhete arendamine.

Eesti keele oskus suurendab märgatavalt inimeste aktiivset osalemist ühiskonnaelus, konkurentsivõimet tööturul ja võimalusi osaleda elukestvas õppes ning toetab edasiliikumist haridusse. Eesti keele oskuse puudumine on üks põhjusi, miks teistest rahvustest inimesed ei osale aktiivselt ühiskondlikus ja poliitilises elus ning nende usaldus riigiasutuste vastu on väiksem kui eestlastel.

EIM 2020 ja teiste uuringute tulemused, sealhulgas Statistikaameti andmed, näitavad, et sisserändajatel, sealhulgas välisüliõpilastel ja sisserändajate abikaasadel, on Eesti tööturul nõrgem positsioon: nende tööhõive määr on madalam ja nad alahindavad oma võimalusi tööturul. Et teistest rahvusest püsielanike tööhõive määra ja aktiivset osalemist parandada, on traditsiooniliste keelekursuste kõrval vaja lisameetmeid, nagu sotsiaalvõrgustike ja -platvormide ning kontaktide loomine elanike rühmade vahel. Seda eesmärki aitavad saavutada ka kõigile sihtrühmadele kättesaadavad kultuuritegevused ja -teenused ning ühine meediaruum.

Eesti haridussüsteemis kasvab igal aastal nende õppijate arv, kelle emakeel ei ole eesti keel, vaid vene, ukraina, inglise või muu keel. Seega vajab aina rohkem haridusasutusi abi, et toetada mitmekeelsete õpilaste ja rahvusvähemuste lõimumist Eesti ühiskonda, tagada eesti keele omandamine ning pakkuda võimalusi arendada õpilaste emakeelt ja kultuurilisi teadmisi.

Võimalike meetmete loetelu rakendusmeetmete põhjal:

- teadlikkuse suurendamine ja teabe jagamine kolmandate riikide kodanikele ja vastuvõtvale ühiskonnale;
- vastuvõtva ühiskonna ja kolmandate riikide kodanike kontaktide tõhustamine, kodanikuõppe ja kohanemiskoolituste korraldamine, ühtsete kontaktpunktide arendamine jne;
- keeleõpe;
- koostöötegevused, sh ühiskonnas aktiivse osalemise tõhustamine, sotsiaalse ettevõtluse arendamine jne;
- saabumiseelsed meetmed;
- tugi- ja nõustamisteenused;
- kodanikuühiskonna organisatsioonide arendamine ja kaasamine;
- ametnike, ekspertide jt suutlikkuse suurendamine ja koolitused;
- suulise ja kirjaliku tõlke teenused;
- uuringud, analüüsid jne.

Võimalike meetmete loetelu ei ole lõplik.

Avalikkusele mõeldud IT-lahendused on ligipääsetavad erivajadustega inimestele, algoritmilisi süsteeme rakendatakse põhiõigusi järgival viisil ning algoritmilistes hinnangutes välditakse eelarvamuslikke, stereotüüpseid ja kallutatud otsuseid.

Igati tagatakse AMIFI ja muude fondide, nt ESF+, Euroopa Regionaalarengu Fondi (edaspidi *ERF*) ja välismõõdme koostoime. AMIF täiendab peamiselt ESF+. Nii AMIF kui ka ESF+ toetavad sisserändajaid ja kolmandate riikide kodanikke, kuid eri tegevuste ja meetmetega, sh toetab AMIF eelkõige esmast kohanemist toetavaid tegevusi. Meetmeid kohandatakse kolmandate riikide kodanike vajaduste järgi. ESF+ täiendab AMIFit pikemaajaliste integratsioonimeetmetega eri valdkondades: formaalne ja mitteformaalne haridussüsteem, keeleõpe, tööhõive ja tööturg, sotsiaalse kaasatuse toetamise meetmed jne.

Tegevustoetus. Ei kohaldata.

Finantsinstrumendid. Ei kohaldata.

NB! TEGEMIST ON RAKENDUSKAVA ETTEPANEKUGA SEISUGA 03.03.2022. TEGEVUSED JA NENDELE ERALDATUD SUMMAD VÕIVAD MUUTUDA EUROOPA KOMISJONI MENETLUSES.

2.2.2. Näitajad

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 4 punkt e

Tabel 4. Väljundnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtühik	Vahe-eesmärk (2024)	Sihtväärtus (2029)
SO2	O.2.2.	Integratsioonimeetmete rakendamisel toetatud kohalikeja piirkondlike ametiasutuste arv	Absoluutarv	15	15
SO2	O.2.3	Toetatud osalejate arv, millest omakorda	Absoluutarv	538	1858
SO2	O.2.3.1	keelekursusel osalejate arv	Absoluutarv	70	340
SO2	O.2.3.2	ühiskonnaõpetuse kursusel osalejate arv	Absoluutarv	48	168
SO2	O.2.3.3	personaalset kutsenõustamist saanud osalejate arv	Absoluutarv	490	1690
SO2	O.2.4	Nende teabepakettide ja kampaaniate arv, mille eesmärk on suurendada teadlikkust liitu suunduvatest seaduslikest rändekanalitest	Absoluutarv	2	3

Tabel 5. Tulemusnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtühik	Lähtetase	Lähtetaseme mõõtühik	Võrdlusaasta(d)	Sihtväärtus (2029)	Sihtväärtuse mõõtühik	Andmete allikas
SO2	R.2.8	Nende keelekursustel osalejate arv, kes on parandanud oma vastuvõturiigi keele oskuse taset pärast keelekursuse lõpetamist vähemalt ühe taseme võrra vastavalt Euroopa keeleõppe raamdokumendile või samaväärsele riiklikule näitajale	Absoluutarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	146	Absoluutarv	Projektaruanded

SO2	R.2.9	Nende osalejate arv, kes teatasid, et tegevus aitas nende integreerumisele kaasa	Absoluutarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	1382	Absoluutarv	Projektaruanded
-----	-------	--	-------------	---	---------	------------	------	-------------	-----------------

2.2.3. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMIFI määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVI määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 6. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
SO2	Integratsioonimeetmed – teavitamine ja suunamine, ühtsed kontaktpunktid	003	1 687 500,00
SO2	Integratsioonimeetmed – keeleõpe	004	1 275 000,00
SO2	Integratsioonimeetmed – ühiskonnaõpetus ja muud koolitused	005	225 000,00
SO2	Integratsioonimeetmed – sissejuhatus, osalemine, arvamusevahetused vastuvõtva ühiskonnaga	006	1 950 000,00
SO2	Seadusliku elamisloa saamine	010	900 000,00

2.3. Erieesmärgi nimetus

Aidata võidelda ebaseadusliku rände vastu, edendada tõhusat, turvalist ja väärikat tagasisaatmist ja tagasivõtmist ning edendada ja toetada tulemuslikku esialgset taasintegreerumist kolmandates riikides

2.3.1. Erieesmärgi kirjeldus

AMIFi rakenduskava aitab saavutada erieesmärki, keskendudes järgmistele AMIFi määruse II lisas esitatud rakendusmeetmetele.

- a) Tagada liidu *acquis*' ja poliitiliste prioriteetide ühetaoline kohaldamine seoses taristu, menetluste ja teenustega.**
- b) Toetada integreeritud ja kooskõlastatud käsitust tagasisaatmise haldamisele liidu ja liikmesriikide tasandil ning tõhusa, väärika ja kestliku tagasisaatmise suutlikkuse arendamisele ning vähendada ebaseadusliku rände stiimuleid.**
- c) Toetada vabatahtliku tagasipöördumise soodustamist, pereliikmete otsimist ja taasintegreerimist, võttes samal ajal arvesse lapse parimaid huve.**
- d) Tugevdada koostööd kolmandate riikidega ning nende suutlikkust seoses tagasivõtmise ja kestliku tagasipöördumisega.**

Lahkumisettekirjutuse või väljasaatmiskorralduse saanud kolmandate riikide kodanike tõhus tagasipöördumine on STAKi perioodil 2021–2030 endiselt väga oluline. Põhitähelepanu pööratakse riiklike IT-süsteemide arendamisele, tagasisaatmiseelsetele ja -järgsetele ning saabumisyärgsetele teenustele ning koostööle kolmandate riikidega.

Eesmärk on pakkuda tagasipöördujatele laia valikut teenuseid ja nõustamist, sealhulgas eriabi haavatavatele isikutele. AMIFist ja riigieelarvest kaetakse järgmised tegevused: investeringud ebaseaduslike sisserändajate kinnipidamisse (kinnipidamiskeskuse hooldamine, sisserändajate ga seotud kulud kinnipidamiskeskuses jms), tagasisaatmisprotsessis osalevate töötajate töötasu, IT-süsteemide arendamine ja haldamine, tagasisaatmise ettevalmistamine, tõlkekulud, tagasisaatmisdirektiivi nõuete rakendamine jne.

Eesti õiguse kohaselt on isiku kinnipidamine äärmuslik meede, mida võib kohaldada üksnes viimase abinõuna, kui muud jälgimismeetmed ei taga tagasisaatmisotsuse täitmist. Kinnipidamise korral arvestatakse iga tagasipöörduja olukorda eraldi. Isiku üle 48-tunnise kinnipidamise otsustab halduskohus.

Eesti tagasisaatmise süsteemi tuleb arendada edasi kooskõlas Frontexi välja töötatud tagasisaatmise süsteemi RECAMASi mudeliga, et võimaldada kiiret tagasisaatmismenetlust, nt väljastada ühes haldusaktis tagasisaatmisotsused koos otsusega seadusliku riigis viibimise lõpetamise kohta, ning vahetada andmeid ja teavet, nt suurendada koostalitlusvõimet Schengeni infosüsteemi ning muude ELi IT-süsteemide ja Frontexi väljatöötatud IT-lahenduste vahel. Lisaks on eesmärk suurendada tagasisaatmisega seotud ametiasutuste ja organisatsioonide suutlikkust.

Eesti seab prioriteediks kolmandate riikide kodanike vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise päritoluriigis kui kõige inimlikuma ja kulutõhusama tagasisaatmismeetodi.

Kolmandate riikide kodanike vabatahtlikku tagasipöördumist korraldatakse riigieelarvest, toetatud vabatahtlikku tagasipöördumist ja taasintegreerimist rahastatakse AMIFist.

Alates 2009. aastast on toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmi (edaspidi *VARRE*) rahastatud Euroopa Tagasipöördumisfondist või AMIFist. Olemasolevat programmi on vaja arendada edasi ja teenusevalikut laiendada. Esmatähtis on pakkuda tagasipöördujatele asjakohaseid ja kvaliteetseid teenuseid, sealhulgas nõustamist vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise võimaluste kohta, arstiabi, eriabi haavatavatele isikutele, abi reisi ettevalmistamisel ja vajalike dokumentide hankimisel, piiratud rahalist abi ning majutust enne ja pärast tagasipöördumist. Tagasipöördumise kestlikkuse tagamiseks on vaja aidata inimestel päritoluriigis taasintegreeruda. Vajaduse korral osutatakse tagasipöördujatele pereliikmete otsimise ja muid vajalikke teenuseid. Oluline on ka edastada teavet vabatahtliku tagasipöördumise kohta võimalikele sihtrühmadele ja pädevate asutuste töötajatele.

2019. aastal väljastas Eesti 1208 lahkumisettekirjutust, millest 1000 täideti vabatahtlikult ja 208 sunniviisiliselt. *VARRE* programmis osales 132 kolmanda riigi kodanikku. Vabatahtlik tagasipöördumine on aja jooksul kasvanud, näiteks oli 2014. aastal 313 sunniviisilist, 174 vabatahtlikku ja 23 *VARRE* kaasabil tagasipöördumist. COVID-19 pandeemia on kohati mõjutanud tagasisaatmistegevusi aastatel 2020–2021. Mõnel juhul on kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist olnud keerulisem korraldada lendude nappuse või tühistamise, ebaseelsete karantiinimeetmete jms tõttu. Pandeemia võib mõjutada tagasisaatmistegevusi ka eelseisval programmitöö perioodil, kuid PPA ja Eestis tagasisaatmisega tegelevad rahvusvahelised organisatsioonid on selleks paremini ette valmistatud.

Sunniviisiline tagasisaatmine on osa tõhusast tagasisaatmisepoliitikast. Sunniviisilise tagasisaatmise tegevusi rahastatakse osaliselt AMIFist, lisaks riigieelarvest ja Frontexist. Peale sunniviisilise tagasisaatmisega seotud transpordi korraldamise on oluline pakkuda sihtrühmale vajalikku abi, sealhulgas pärast tagasipöördumist esmakulude katmiseks piiratud rahalist abi ja eriabi haavatavatele isikutele. Vajaduse korral osutatakse sihtrühmale ka muid teenuseid, nt arstiabi. Haavatavatele isikutele pakutakse lisaabi. AMIFi meetmed täiendavad riigieelarvest rahastatavaid meetmeid. AMIFi toel arendatakse edasi sunniviisilise tagasisaatmise kõiki etappe hõlmavat sõltumatu vaatlemise süsteemi.

2018. aastal avati uus kinnipidamiskeskus, kuhu saab majutada kuni 123 tagasipöördujat ja rahvusvahelise kaitse taotlejat. Eelmises oli kohti 80 inimesele. Kuigi uues keskus on vana ga võrreldes mugavamad elutingimused, on siiski oluline arendada kinnipidamistingimusi edasi ja osutada vajalikke teenuseid (nt tervishoiuteenused, nõustamine ja vaba aja tegevused), võttes arvesse õiguskantsleri soovitusi ning 2018. aastal Eestile antud hinnanguid Schengeni *acquis'* kohaldamise kohta tagasisaatmise valdkonnas.

Järgmised tegevused on kaetud riigieelarvest ja täiendavad AMIFit: tagasisaatmisoperatsioonide ettevalmistamine, sh kolmandate riikide kodanike tuvastamine, reisdokumentide hankimine, väljasaatmine (osaliselt) ja abi kolmandate riikide kodanikele, kes ei kuulu *VARRE* sihtrühma. Loetelu ei ole lõplik.

Nende sisserändajate arv, kellele on tehtud lahkumisettekirjutus, on aasta-aastalt suurenenud. 2016. aastal väljastas PPA 507 lahkumisettekirjutust, 2020. aastal juba 1232. Aastate jooksul on Eestis kinnipeetud seadusliku aluseta viibivate kolmandate riikide kodanike arvu mõjutanud

Venemaa ja Ukraina lähedus – need on endiselt Eestisse suundumisel peamised lähte- või transiidiriigid. Enamik Ukrainast, Gruusiast ja Moldovast pärit seadusliku viibimisalusest rändajaid rikkus viisavabaduse nõudeid ning peeti kinni ebaseadusliku töötamise eest. Viimastel aastatel on aga märkimisväärselt suurenenud ka Aasiast (Vietnam, Bangladesh, Afganistan) ja Aafrikast (Nigeeria, Kamerun) pärit seadusliku alusega viibivate kolmandate riikide kodanike arv. Lähiaastatel võivad ebaseadusliku rände vood ELi naaberriikide poliitilise ja majandusliku olukorra tõttu veelgi suurenedada. Kuna ebaseaduslikult saabuvate kolmandate riikide kodanike arv kasvab üha erinevamate päritoluriikide tõttu, muutuvad tagasisaatmisprotsessid keerukamaks ja arvukamaks ning seega ka kulukamaks.

Eestis on ebaseadusliku rände peamised lähteriigid Ukraina, Venemaa, Moldova ja Gruusia. Kuna tagasisvõtukooostöö nende riikidega on suhteliselt hea, on tagasisaatmise määr üsna kõrge. 2019. aastal oli lahkumisettekirjutuse täitmise määr 96%. 2020. aastal langes see esialgu COVID-19 reisiipiirangute tõttu 83%-le (2020. aasta mai andmed), kuid tõusis seejärel 94%-le (2021. aasta oktoobri andmed). On tavaline, et mõnel aastal tehtud lahkumisettekirjutuste täitmise määr tõuseb aja möödudes. Ebaseaduslikult riigis viibivate või töötavate kolmandate riikide kodanike tuvastamiseks teeb PPA tihedat koostööd Maksu- ja Tolliameti ning Tööinspeksiooniga. PPA koostab ühise riskianalüüsi alusel iga-aastase töökava, mis sisaldab konkreetseid sihipäraseid meetmeid ja ühiskontrolli Tööinspeksiooni ning Maksu- ja Tolliametiga.

Tõhusa tagasisaatmispoliitika eeltingimus on koostöö ELi liikmesriikide ja kolmandate riikidega. Tagasisaatmist saab kiirendada ja selle edu tagada tõhusa koostöö abil päritoluriikidega. Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja luua uusi ja tugevdada olemasolevaid kontakte nii ELi liikmesriikides kui ka kolmandates riikides.

Välisministeerium, Siseministeerium ja PPA on tagasisvõtukooostöö korraldamiseks kolmandate riikidega teinud kindlaks prioriteetsed riigid. Eesmärk on parandada kahepoolset koostööd riikidega, kust siserändajad ebaseaduslikult Eestisse kõige tõenäolisemalt saavad.

Eesmärk on jagada kogemusi ja parimaid tavasid, lihtsustada teabevahetust pädevate asutuste vahel, abistada reisidokumentide hankimisel ja tagada tagasipöörduja nõuetekohane vastuvõtmine päritoluriigis. Võimalikud tegevused on läbirääkimised kahepoolsete tagasisvõtulepingute, ühisseminaride, külastuste jms üle. Vajaduse korral tehakse uuringuid, et tagada tagasipöördumispoliitika areng. Täies ulatuses või koostöös AMIFiga on riigieelarvest kaetud Eesti ja Venemaa piirivalve esindajate koostöö, et viia tagasisaatmismenetlused läbi kiirendatud korras, ning kahepoolne koostöö kolmandate riikidega, et hõlbustada tagasisvõtulepingute ja rakendusprotokollide rakendamist.

Meetmete esialgne loetelu:

- VARRE jätkamine ja arendamine;
- sunniviisiline tagasisaatmine;
- majutuse pakkumine haavatavatele isikutele;
- nõustamine (sealhulgas õigusnõustamine), meditsiiniline ja psühholoogiline abi;
- kirjaliku ja suulise tõlke teenuse osutamine;
- kinnipidamiskeskuse tingimuste parandamine koos teenuste osutamisega;
- sunniviisilise tagasisaatmise vaatlemise süsteemi rakendamine;

- tagasivõtmise ja tagasisaatmise vallas koostöö parandamine kolmandate riikide ning ELi liikmesriikide ja asutustega;
- IT-süsteemide arendamine;
- massilise sisserändega toimetuleku suutlikkuse suurendamine.

Võimalike meetmete loetelu ei ole lõplik.

Tegevustoetus. Eesti kavatses kasutada tegevustoetust, et aidata AMIFI rakenduskava eesmärke paremini saavutada. Tegevustoetus võimaldab säilitada suutlikkust, mis on liidu kui terviku jaoks ülioluline. Tegevustoetusest kaetakse osa tagasisaatmisega seotud IT-süsteemide ja -seadmete hooldus- ning ülalpidamiskuludest. Kiirete ja tõhusate tagasisaatmismenetluste IT-süsteemi edasiarendamine on hädavajalik. Väga oluline on ka tagada andmevahetus teiste asjakohaste IT-süsteemidega.

Nendes valdkondades on Eestis peamine tagasisaatmispoliitika ja -menetluste väljatöötamise ja rakendamise eest vastutaja PPA. Sõltuvalt riiklikust korraldusest võidakse IT-süsteemide hooldusega seotud rahalised vahendid suunata ka Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele, kes vastutab tagasisaatmise valdkonnas kõigi IT-süsteemide arendamise ja hooldamise eest.

Finantsinstrumendid. Ei kohaldata.

NB! TEGEMIST ON RAKENDUSKAVA ETTEPANEKUGA SEISUGA 03.03.2022. TEGEVUSED JA NENDELE ERALDATUD SUMMAD VÕIVAD MUUTUDA EUROOPA KOMISJONI MENETLUSES.

2.3.2. Näitajad

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 4 punkt e

Tabel 7. Väljundnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtühik	Vahe-eesmärk (2024)	Sihiväärtus (2029)
SO3	O.3.1	Koolitustegevuses osalejate arv	Absoluutarv	124	475
SO3	O.3.2	Ostetud seadmete arv, sealhulgas ostetud või ajakohastatud IKT-süsteemide arv	Absoluutarv	2	3
SO3	O.3.3	Taasintegreerimise abi saanud tagasipöördujate arv	Absoluutarv	190	665

Tabel 8. Tulemusnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtühik	Lähtetase	Lähtetaseme mõõtühik	Võrdlusaasta (d)	<u>Sihiväärtus (2029)</u>	Sihiväärtuse mõõtühik	Andmete allikas
SO3	R.3.6	Vabatahtlikult tagasipöördujate arv	Absoluutarv	0	Absoluutarv	Ei kohaldu	560	Absoluutarv	Projektiaruanded
SO3	R.3.7	Välja saadetud tagasipöördujate arv	Absoluutarv	0	Absoluutarv	Ei kohaldu	1190	Absoluutarv	Projektiaruanded

2.3.3. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMiFi määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVI määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 9. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
SO3	Vastuvõtu-/kinnipidamistingimused	002	1 430 080,20
SO3	Tagasisaatmismenetlus	003	745 755,15
SO3	Vabatahtlik tagasipöördumine	004	996 131,25
SO3	Välja-/tagasisaatmise toimingud	006	2 316 516,10
SO3	Sunniviisilise tagasisaatmise vaatlemise süsteem	007	332 325,00
SO3	Ebaseadusliku rände stiimuleid käsitlevad meetmed	009	607 050,15
SO3	Tegevustoetus	010	232 091,37

2.4. Tehniline abi

2.4.1. Kirjeldus

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt f, artikli 36 lõige 5 ja artikkel 95

AMiFi rakenduskavas seatud eesmärkide ja näitajate saavutamiseks peab olema piisavalt vahendeid.

Ühissätete määruse artikli 36 lõike 5 alusel eraldatavat tehnilist abi kasutatakse:

- programmitöö ettevalmistamiseks, rakendamiseks, seireks ja kontrolliks;
- suutlikkuse suurendamiseks;

- hindamiseks ja uuringuteks, andmete kogumiseks;
- teavitamis- ja avalikustamistegevusteks.

Ettevalmistamine, rakendamine, seire ja kontroll

Tehnilist abi kasutavad korraldusasutuse ja auditeerimisasutuse pädevad ametnikud. Siseministeriumis töötab kuni kümme korraldusasutuse ametnikku, kes vastutavad AMiFi, BMVI ja ISFi vahendite kasutamise eest, ja kaks auditeerimisasutuse audiitorit. Tehnilist abi kasutatakse korraldusasutuse ja auditeerimisasutuse personalikuludeks, koolituseks, seminaridel ja kohtumistel osalemiseks jne.

Suutlikkuse suurendamine

Et taotlejad ja toetusesaajad saaksid projekte koostada ja ellu viia, on vaja neid nõustada ja jagada parimaid tavasid. Seepärast tagab korraldusasutus tehnilise abiga ka taotlejate ja toetusesaajate pideva koolituse, nõustamise ja juhendamise.

Taotlejate ja toetusesaajate koormuse vähendamiseks kasutatakse tehnilist abi uute IT-lahenduste jaoks, mille kaudu hakkab käima taotlemine, aruandlus ja kulude hüvitamine. Infosüsteem e-SFOS ehk toetuse haldamise register võetakse kasutusele selleks, et lihtsustada tehnilisi menetlusi, vähendada taotlejate, toetusesaajate ja haldusasutuste töökoormust ning aidata seega rohkem kaasa sisuliste tegevustele. E-rakendustes kasutatakse nii palju kui võimalik ühekordse sisestamise põhimõtet. Lisaks võimaldab infosüsteem korraldusasutusel jälgida tulemuste saavutamist, kulukohustuste ja väljamaksete edenemist, auditite mahtu ja tulemusi, haldus-, finants- ja kohapealseid kontrole, eeskirjade eiramist ning tagasinõudeid.

Hindamine ja uuringud, andmete kogumine

Oluline on tagada eesmärkide õigeaegne täitmine ja vahendite tõhus kasutamine. Seetõttu on nähtud ette kaks hindamist: vahehindamine 2024. aastal ja lõpphindamine 2030. aastal. Vajaduse korral kasutatakse tehnilist abi ka lisauuringuteks ja andmete kogumiseks.

Teave ja teavitamine

Tehnilist abi kasutatakse ka teavitamis- ja avalikustamistegevusteks (vt punkt 7).

Ühissätete määruse artiklis 37 sätestatud tehnilist abi ei ole plaanis kasutada.

2.4.2. Tehnilise abi esialgne jaotus vastavalt artikli 36 lõikele 5 ja artiklile 37

Tabel 10. Esialgne jaotus

Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
<i>Teave ja teavitamine</i>	<i>001</i>	<i>12 685,14</i>
<i>Ettevalmistamine, rakendamine, seire ja kontroll</i>	<i>002</i>	<i>1 154 348,02</i>
<i>Hindamine ja uuringud, andmete kogumine</i>	<i>003</i>	<i>50 740,57</i>
<i>Suutlikkuse suurendamine</i>	<i>004</i>	<i>50 740,57</i>

3. Rahastamiskava

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt g

3.1. Rahalised assigneeringud aastate kaupa

Tabel 11. Rahalised assigneeringud aastate kaupa

Fond	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
AMIF	1 586 887,91	2 354 208,79	3 513 624,14	3 501 674,22	3 573 870,75	3 649 526,47	2 962 112,90	21 141 905,18

3.2. Rahalised eraldised kokku

Tabel 12. Kõik rahalised eraldised fondide ja liikmesriigi osaluste kaupa

Erieesmärk	Meetme liik	Liidu toetuse arvu tamise alus (kogusumma avalik sektor) või	Liidu osalus (a)	Liikmesriigiosa lus (b)=(c)+(d)	Liikmesriigi osaluse esialgne jaotus		Kokku e=(a)+(b)	Kaasrahastamismäär (f)=(a)/(e)
					avalik c)	erasektor d)		
Erieesmärk 1	AMIFi määruse artikli 15 lõike 1 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	6 943 850,25	2 314 616,75	2 314 616,75	0,00	9 258 467,00	75
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 2 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 3 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 4 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	232 091,37	77 363,79	77 363,79	0,00	309 455,16	75

	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 5 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Erieesmärk 1 kokku</i>			7 175 941,62	2 391 980,54	2 391 980,54	0,00	9 567 922,16	
<i>Erieesmärk 2</i>	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 1 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	6 037 500,00	2 012 500,00	2 012 500,00	0,00	8 050 000,00	75
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 2 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 3 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 4 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 5 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Erieesmärk 2 kokku</i>			6 037 500,00	2 012 500,00	2 012 500,00	0,00	8 050 000,00	
<i>Erieesmärk 3</i>	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 1 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	5 431 726,60	1 810 575,53	1 810 575,53	0,00	7 242 302,13	75
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 2 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 3 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	996 131,25	332 043,75	332 043,75	0,00	1 328 175,00	75
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 4 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	232 091,37	77 363,79	77 363,79	0,00	309 455,16	75
	<i>AMiFi määruse artikli 15 lõike 5 kohaselt kaasrahastatavad meetmed</i>	<i>kogusumma</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Erieesmärk 3 kokku</i>			6 659 949,22	2 219 983,07	2 219 983,07	0,00	8 879 932,29	

Ühissätete määruse artikli 36 lõike 5 kohane tehniline abi		kogusumma	1 268 514,31	0,00	0,00	0,00	1 268 514,31	100
Ühissätete määruse artikli 37 kohane tehniline abi		kogusumma	-	-	-	-	-	
Kogusumma			21 141 905,15	6 624 463,61	6 624 463,61	0,00	27 766 368,76	

3.3. Ümberpaigutamised

Tabel 13. Eelarve jagatud täitmise korras hallatavate fondide vahelised ümberpaigutamised¹

Ümberpaigutatav fond/vahend \ Saaja fond/vahend	AMIF	ISF	BMVI	ERF	ESF+	Ühtekuuluvusfond	EMKVF	Kokku
AMIF		-	1 112 731,85	-	-	-	-	1 112 731,85
ISF	-		-	-	-	-	-	-
BMVI	-	-		-	-	-	-	-
Kokku	-	-	1 112 731,85	-	-	-	-	1 112 731,85

¹ Kõikide programmitöö perioodil tehtavate ümberpaigutamiste kumulatiivsed summad.

4. Eeltingimused

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkti

Tabel 14. Horisontaalsed eeltingimused

Eeltingimus	Eeltingimuse täitmine	Kriteeriumid	Kriteeriumide täitmine	Viide asjakohastele dokumentidele	Põhjendus
Tõhusad järelevalvemehhanismid riigihangete turu jaoks	JAH	<p>Kehtestatud on järelevalvemehhanismid, mis hõlmavad kõiki riigihankelepinguid ja nende hankeid fondidest, kooskõlas ELi hankeõigusega. Selleks on vaja järgmist:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. meetmed, mis tagavad tõhusate ja usaldusväärsete andmete kogumise riigihankemenetluste kohta, mis ületavad ELi lävendeid, kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artiklitest 83 ja 84 ning direktiivi 2014/25/EL artiklitest 99 ja 100 tuleneva aruandluskohustusega; 2. meetmed andmete tagamiseks vähemalt järgmiste aspektide jaoks: <ol style="list-style-type: none"> a. konkurentsi kvaliteet ja intensiivsus: võitnud pakkujate nimed, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. JAH 2. JAH 3. JAH 4. JAH 5. JAH 	<p>Riigihangete register (https://riigihanked.riik.ee)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kõik ELi hankeõiguse kohaselt riiklikku lävendit ületavad riigihankelepingud ja nende hanked fondidest avaldatakse ja teostatakse e-riigihangete keskpordaalil „Riigihangete register“ (https://riigihanked.riik.ee), mida haldab Rahandusministeerium, kooskõlas komisjoni 11. novembri 2015. aasta rakendusmäärusega (EL) 2015/1986. Riigihangete seaduse kohaselt vastutab Rahandusministeerium järelevalve, aruandluse ja nõustamise eest vastavalt direktiivi 2014/24/EL artiklitele 83 ja 84 ning direktiivi 2014/25/EL artiklitele 99 ja 100. Järelevalve ja aruandlus põhinevad kesksest riigihangete registrist hangitud andmetel. 2. a. Võitnud pakkujate nimed, esialgne pakkujate arv ja lepinguline maksumus avaldatakse riigihangete registris lepingu sõlmimise teatena komisjoni 11. novembri 2015. aasta rakendusmääruse (EL) 2015/1986 alusel. 2. b. Hankija kohustus on pärast hanke lõpuleviimist avaldada täidetud lepingust tulenev teave lõpliku hinna kohta riigihangete registris. Teave VKEde kui otsepakkujate osalemise kohta avaldatakse registris lepingu sõlmimise teates – 100% e-hankeid teostatakse keskses hankeregistris. 3. Järelevalve (seire) ja analüüsi eest vastutav asutus on Rahandusministeerium. Järelevalvega seotud kohustused on sätestatud riigihangete seaduses. Järelevalve eest vastutavad neli inimest ja riigihangete andmete üldanalüüsi eest üks inimene. 4. Järelevalvearuanded ja iga-aastased järelevalvekokkuvõtted on kättesaadavad Rahandusministeeriumi veebisaidil (https://www.rahandusministeerium.ee/et/eesmargidtegevused/riigihangete-poliitika/jarelevalve). Igal aastal avaldatavad statistilised andmed riigihangete kohta ja andmeanalüüs on samuti kättesaadavad Rahandusministeeriumi veebisaidil

		<p>esialgne pakkujate arv ja lepinguline maksumus;</p> <p>b. teave lõpliku hinna kohta pärast valituks osutumist ja VKEde kui otsepakkujate osalemise kohta, kui sellist teavet pakuvad riiklikud süsteemid;</p> <p>3. meetmed pädevate riigiasutuste jaoks andmeseire ja -analüüsi tagamiseks kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikli 83 lõikega 2 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 99 lõikega 2;</p> <p>4. analüüsitulemuste üldsusele kättesaadavaks tegemise kord kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikli 83 lõikega 3 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 99 lõikega 3;</p> <p>5. meetmed tagamaks, et kogu teave, mis viitab võimalikule pakkumismahhinatsioonile, edastatakse pädevatele riigiasutustele kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikli 83 lõikega 2 ja</p>			<p>(https://www.rahandusministeerium.ee/et/eesmargidtegevused/riigihangete-politika/kasulik-teave/riigihankemaastiku-kokkuvotted).</p> <p>5. Teabevahetuse kohta on Konkurentsiametiga sõlmitud mitteametlik kokkulepe. Riigihangete seaduses on samuti säte, et kui järelevalve käigus teatavaks saanud asjaolud võivad anda aluse süüteo kahtluseks, mis ei ole riigihangete seaduse §-des 213–215 sätestatud väärteona, või asjaoludel on võimaliku korruptsioonijuhtumi tunnused, teavitab Rahandusministeerium uurimisasutust või prokuratuuri talle teadaolevatest asjaoludest. Konkurentsiamet on selles tähenduses ka uurimisasutus.</p>
--	--	--	--	--	---

		direktiivi 2014/25/EL artikli 99 lõikega 2.			
Euroopa Liidu põhiõiguste harta tõhus kohaldamine ja rakendamine	JAH	Et tagada Euroopa Liidu põhiõiguste harta järgimine, on olemas tõhusad mehhanismid, mis hõlmavad järgmist: 1. kord, mis tagab fondidest toetatavate programmide vastavuse ja nende rakendamise harta asjakohaste sätete kohaselt; 2. kord anda seirekomisjonile aru juhtumitest, mis on seotud fondide toetatavate tegevuste mittevastavusega hartaga.	1. JAH 2. JAH	<p>ÜRO ühine põhidokument, mis on osa osalisriikide aruannetest – Eesti (https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=HRI%2fCORE%2fEST%2f2015&Lang=en)</p> <p>Eesti 2035 (https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia)</p> <p>Eesti Vabariigi põhiseadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002)</p> <p>Soolise võrdsuslikkuse seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/126042013009)</p> <p>Võrdse kohtlemise seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/106072012022)</p> <p>Õiguskantsler (https://www.oiguskantsler.ee/et)</p> <p>Lasteombudsman (http://lasteombudsman.ee/et/welcom)</p>	<p>1. Eestis on riigisisese õiguse ja rahvusvaheliste lepingute kaudu loodud mehhanism inimõiguste, sh ELi põhiõiguste harta järgimiseks.</p> <p>Rakenduskava vastavus ja rakendamine ELi põhiõiguste harta sätete kohaselt on tagatud harta põhimõtete lõimimise kaudu strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtetele ja sihtidesse, arengukavadesse, projektide valikukriteeriumidesse ja toetuse andmise tingimustesse. Põhiõiguste kaitsmisega seotud institutsioonid, sh soolise võrdsuslikkuse volinik, on seirekomisjoni liikmed ning kaasatud strateegiate ja õigusaktide koostamisse. Rakendamisel tagatakse taotlejatele ja toetusesaajatele tugi ELi põhiõiguste harta põhimõtete arvestamiseks. Sotsiaalministeerium annab nõu soolõime, mittediskrimineerimise ja erivajadustega inimeste ligipääsetavuse kohta projektide kavandamis-, rakendamise-, seire- ja hindamisprotsessis (ELi põhiõiguste harta artiklid 21, 23, 25 ja 26) ning kooskõlastab toetuse andmise tingimusi. Iga ministeerium vastutab inimõiguste kaitsmise ja edendamise eest oma haldusalas.</p> <p>2. Seirekomisjoni kuuluvad partnerid, kes jälgivad harta täitmist ning kelle ülesanne on esitada oma valdkonna konsolideeritud visioon ja vajaduse korral probleemid seirekomisjonile (nt soolise võrdsuslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, Eesti Puuetega Inimeste Koda ning õiguskantsler).</p> <p>Kõigil komisjoni liikmetel on võimalik avada arutelu jooksvalt või lisada arutelupunktid seirekomisjoni koosoleku päevakorda, kui peaks ilmema juhtum, mille puhul ei vasta BMVist toetatav tegevus ELi põhiõiguste hartale, sh mis tahes kahtluse korral, et hoolimata kõigist kehtivatest menetlusnõuetest võib esineda harta mittejärgimist.</p>
Puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaldamine ja rakendamine kooskõlas nõukogu otsusega 2010/48/EÜ	JAH	Et tagada puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine, on olemas riiklik raamistik, mis hõlmab järgmist:	1. JAH 2. JAH 3. JAH	<p>Heaolu arengukava 2016–2023 (https://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023)</p>	<p>1. Puuetega inimeste õiguste kaitse tagamine on jagatud eri strateegiate vahel. Puuetega inimeste õiguste kaitse poliitika strateegia on seotud „Heaolu arengukavas 2016–2023“. Sihtrühma ees seisvaid probleeme, poliitikameetmeid ja asjakohaseid näitajaid on kirjeldatud sama arengukava programmides. Näiteks,</p>

		<p>1. mõõdetavate tulemustega eesmärgid, andmekogumise ja -seire mehhanismid;</p> <p>2. meetmed, et tagada ligipääsetavuspoliitika, õigusaktide ja standardite nõuetekohane arvessevõtmine programmide väljatöötamisel ja rakendamisel;</p> <p>3. meetmed, mille kohaselt antakse seirekomisjonile aru juhtumitest, mille puhul ei vasta fondidest toetatav tegevus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile, ning kõnealust konventsiooni käsitletavatest kaebustest, mis on esitatud artikli 69 lõikes 7 ette nähtud korra kohaselt.</p>	<p>Ligipääsetavuse nõukogu (https://www.sm.ee/et/ligipaaasetavuse-noukogu)</p> <p>Ligipääsetavuse rakkerühm (https://www.riigikantslei.ee/ligipaaasetavus)</p> <p>Õiguskantsleri seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/12788991?leiaKehitiv)</p> <p>Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele (https://www.riigiteataja.ee/akt/131052018055)</p> <p>Eluruumile esitatavad nõuded (https://www.riigiteataja.ee/akt/103072015034?leiaKehitiv)</p> <p>WCAG 2.0 rakendusjuhised (https://www.mkm.ee/et/wcag-20-rakendusjuhised)</p> <p>Sotsiaalkindlustuse programm (https://www.sm.ee/sites/default/files/lisa_5_sotsiaalkindlustuse_programm.pdf)</p> <p>Hoolekandeprogramm (https://www.sm.ee/sites/default/files/lisa_4_hoolekandeprogramm_2020_2_023.pdf)</p> <p>Soolise võrdõiguslikkuse programm (https://www.sm.ee/sites/default/files/lisa_6_soolise_vordoiguslikkuse_programm.pdf)</p>	<p>„Sotsiaalkindlustusprogrammis 2020–2023“ koostatakse puudega inimeste toetuste ja teenuste süsteemi ajakohastamiseks lahenduste pakett. „Hoolekandeprogrammis 2020–2023“ keskendutakse sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele, selliste teenuste arendamisele, mis hõlmavad inimesi ühiskonnas, ning põhiõiguste kaitsmisele. Statistikat puudega inimeste olukorrast kogub Statistikaamet Eesti sotsiaaluuringu, Eesti tööjõu-uuringu, tööelu uuringu ja leibkonna eelarve uuringu kaudu ning asjakohaste tervise-, vananemis- ja pensioniteemaliste uuringutega. Sotsiaalministeerium avaldab regulaarset sotsiaalhoolekande statistikat ja vajaduse korral teeb konkreetseid uuringuid (vt siit).</p> <p>2. Ligipääsetavus on „Eesti 2035“ strateegiline siht ja aluspõhimõte puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 9 tähenduses. Tervikliku ligipääsetavuspoliitika väljatöötamiseks lõi Vabariigi Valitsus 2019. aastal ligipääsetavuse rakkerühma. Sotsiaalministeerium on kõigi sektorite ligipääsetavuse riiklik koordinaator, toetades ligipääsetavuse nõukogu tööd, tellides analüüse („Transpordi ja tehiskeskkonna ligipääsetavuse analüüs“, „Laste ligipääsetavuse uuring“), koordineerides ligipääsetavuse direktiivi (EL) 2019/882 ülevõtmist ning korraldades aastatel 2018–2022 sotsiaaltranspordi katseprojekti. Võrdõiguslikkuse kompetentsikeskus annab korraldus- ja rakendusasutustele ligipääsetavuse ja võrdsete võimaluste kohta nõu ning kooskõlastab meetmepõhiseid õigusakte. 2018. aastal jõustusid määrused „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele“ ja „Eluruumile esitatavad nõuded“. Alates 1. jaanuarist 2019 teostab määruste kohaldamise üle riiklikku järelevalvet Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.</p> <p>3. Alates 1. jaanuarist 2019 täidab õiguskantsler puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise edendamise, kaitse ja seire ülesandeid. 2019. aastal moodustati õiguskantsleri juurde puuetega inimeste nõukoda, mille eesmärk on nõustada õiguskantslerit</p>
--	--	---	---	--

					<p>puuetega inimeste õiguste edendamise, kaitse ja järelevalve teemal. Nõukoda on moodustatud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 33 lõike 3 alusel. AMIFI projektide puhul on arutelude kontaktpunkt seirekomisjon, mis koosneb asjaomastest katusorganisatsioonidest ja vajaduse korral laiendab Siseministeerium partnerite nimekirja. Seirekomisjoni kutsutakse Eesti Puuetega Inimeste Koda, õiguskantsler ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. Komisjoni liige võib teha seirekomisjoni esimehele põhjendatud ettepaneku kutsuda kokku seirekomisjon ja/või lisada päevakorrapunkt, kui peaks ilmnenema juhtum, mille puhul ei vasta fondidest toetatav tegevus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile.</p>
--	--	--	--	--	---

5. Programmi haldavad asutused

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt k ning artiklid 71 ja 84

Tabel 15. Programmi haldavad asutused

	Asutuse nimetus	Kontaktisiku nimi ja ametikoht	E-post
Korraldusasutus	Siseministeerium	Tarmo Miilits, kantsler	tarmo.miilits@siseministeerium.ee
Auditeerimisasutus	Siseministeerium	Tarmo Olgo, siseauditi osakonna juhataja	tarmo.olgo@siseministeerium.ee
Asutus, kellele laekuvad komisjoni maksed	Rahandusministeerium		

6. Partnerlus

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt h

<p>AMIFI rakenduskava koostamine põhineb avatusel. Eesti varjupaiga-, integratsiooni- ja tagasisaatmispoliitika praeguste ja tulevaste katsumuste väljaselgitamise ja lahenduste pakkumisse kaasati kõik asjaomased sidusrühmad.</p> <p>ELi vahendite kavandamiseks ei ole eraldi protsessi ja planeerimine on allikaneutraalne. Riiklike vajaduste ja nende rahastamise strateegiline planeerimine toimub keskselt (sh partnerite ja sidusrühmade kaasamine).</p> <p>ELi eelarveperioodi 2021–2027 on kavandatud käskikäes pikaajalise riikliku katusstrateegia „Eesti 2035“, STAKi ja sidusa Eesti arengukava koostamisega.</p> <p>STAKi koostamine algas 2018. aasta kevadel. 2018. aasta lõpus ja 2019. aasta alguses konsulteeriti teiste ministeeriumide ja katusorganisatsioonidega. Lisaks peeti arutelusid kõigis maakondades. Aruteludele kutsuti maakondlikud turvalisuse nõukogud, muud maakondade turvalisusega seotud institutsioonid, huvirühmad ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad, linna- ja vallajuhid ning maakonna arenduskeskused. Aruteludest tehti kokkuvõtte ja neid kasutati STAKi koostamisel. Arengukava esitati avalikuks aruteluks spetsiaalse veebiplatvormi kaudu. Sama süsteemi kasutati, et saada kõigi ministeeriumide ja Riigikantselei heakskiit ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu aramus.</p> <p>See, kuidas strateegiates seatud eesmärkide saavutamist rahastatakse, otsustatakse iga-aastaselt riigieelarve arutelul, mis tagab koostoime riiklike ja muude vahenditega ning võimaldab vältida topeltrahastamist. STAKi rakendamist jälgib valdkondlik komitee, mis koosneb asjaomaste asutuste ja partnerite esindajatest.</p> <p>2018. aastal hakati koostama ka sidusa Eesti arengukava. Arengukava koostamise eeltööna tegid Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi eksperdid analüüsi, et teha kindlaks valdkonna peamised probleemid ja võimalused. Aastatel 2019–2020 korraldati eri piirkondades mitu seminari ja õpikoda ning muid kaasamisüritusi, kus osalesid teadlased, eksperdid ja sidusrühmad. Arengukava eesmärged, peamisi probleeme ning kõige olulisemaid sekkumise</p>

liike ja tegevussuundi arutati üksikasjalikumalt ministeeriumide, muude riiklike organisatsioonide ja kõigi asjaomaste sotsiaalpartneritega (nt huvirühmad ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad). Spetsiaalse veebiplatvormi kaudu esitati arengukava avalikuks aruteluks ning Eesti Linnade ja Omavalitsuste Liidult arvamuse saamiseks.

Et AMIFI, BMVI ja ISFi rakendamist jälgida, luuakse ühine seirekomisjon, mis koosneb samadest osalejatest, kes on STAKi valdkondlike komiteede liikmed. Lisaks on hõlmatud sotsiaalse kaasatuse, põhiõiguste, puuetega inimeste õiguste, soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise edendamise eest vastutavad asutused.

7. Teabevahetus ja nähtavus

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt j

ELi fondidest teavitamise eesmärk on tagada avatud ja asjakohase teabevahetuse kaudu avalikkuse teadlikkus ELi toetusest.

Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi *RTK*) on loonud ühtse veebiportaali, mis võimaldab juurdepääsu kõigile ühissätete määrusega hõlmatud programmidele. Veebiportaal tehakse kättesaadavaks ka inglise ja vene keeles, kuna uuringud näitavad, et vene keelt kõnelev elanikkond on toetusmeetmetest vähem teadlik.

Et tagada rakenduskava elluviimise läbipaistvus, on Siseministeerium loonud siseturvalisuspoliitika fondidele pühendatud veebilehe, kus avaldatakse rakenduskava eesmärgid, tegevused ja tulemused. Ühtne veebiportaal ja siseturvalisuspoliitika fondide veebileht vastab WCAG 2.0 AA juurdepääsetavuse suunistele. See tähendab, et on rakendatud tehnilisi lahendusi ja sisulooime põhimõtteid, mis aitavad kasutada veebilehte nägemis-, kuulmis-, füüsilise, kõne-, kognitiivse, keele-, õppimis- ja neuroloogilise puudega inimestel.

Siseturvalisuspoliitika fondide taotlusvoorude ja projektide tulemuste edastamiseks kasutatakse ka sotsiaalmeediat.

RTK teabevahetuskoordinaator juhib ELi fondide riiklikku kommunikatsioonivõrgustikku. Siseministeeriumis nimetatakse siseturvalisuspoliitika fondide kommunikatsiooniametnik. Kommunikatsioonitegevusteks kasutatakse tehnilist abi.

Näitajad

1. Audiolugude jutustamine viie taskuringhäälingu kaudu, et suurendada teadlikkust projektidest, mida rahastatakse siseturvalisuspoliitika fondidest. Netisaated on osa Siseministeeriumi avaldatud regulaarsetest netisaadetest.
2. Vähemalt neli olulist teavitustegevust, et tutvustada saavutusi sihtrühmale.
3. Digitaalse meediasisu, sealhulgas visuaalsisu, näiteks illustatsioonide ja videomaterjalide loomine vähemalt neli korda. Kogu avalikustatav meediasisu on esitatud ja kättesaadav ligipääsetaval moel. Sõltuvalt digitaalse meediasisu olemusest

kasutatakse teabe edastamiseks kirjeldustõlget, sisule lisatakse subtiitrid ja/või viipetõlge.

4. Eesti siseturvalisuspoliitika fondide jaoks sotsiaalmeediakanalite (nt Facebook ja Youtube) kasutamine, et jõuda laiemale publikuni. Sisu loomine ja ristviitamine sotsiaalmeediakontodel.